

Öğretmenlerin Görevlerini Yerine Getirme Sürecinde Yaşadıkları Sorunlar

The Problems Teachers Experience In Performing Their Tasks

Hasan TAYHAN

M.E.B. Gökçeli Ortaokulu Müdürlüğü
Fen Bilgisi Öğretmeni (Okul Müdürü), Salıpazarı/Samsun, TÜRKİYE
ORCID: 0000-0001-9209-112X

Doç. Dr. Yüksel GÜNDÜZ

Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Fakültesi,

Eğitim Bilimleri Bölümü,

Eğitim Yönetimi ABD, Samsun, TÜRKİYE.

ORCID: 0000-0002-4710-8444

ÖZET

Bu araştırmanın amacı öğretmenlerin görevlerini yerine getirme sürecinde yaşadıkları sorunların neler olduğunu ortaya koymaktır. Nitel bir çalışma olan bu araştırmanın çalışma grubunu 2019-2020 eğitim-öğretim yılında Samsun İli Salıpazarı İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı ilkokullarda ve ortaokullarda görev yapmakta olan 29 öğretmenden oluşturmaktadır. Araştırmanın verileri amaçlı örneklem yöntemi ile belirlenmiştir. Araştırmada veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Görüşmeden elde edilen verilerin analizinde nitel veri analizi yöntemleri (betimsel ve içerik) kullanılmıştır. Araştırmada öğretmenlere, yönetimden, öğretmenlerden, velilerden, öğrenciden ve çevreden kaynaklanan sorunların neler olduğu soruları yöneltilmiştir.

Araştırma sonuçları incelendiğinde, öğretmenlerin büyük bir çoğunluğunun yöneticilerden kaynaklanan sorunların en başında yöneticilerin öğretmenler arasında adaletsiz tutum ve davranışlarının olduğunu dile getirmişlerdir. İkinci en büyük problem olarak ise yöneticilerin öğretmenlerle iletişimlerinde kullandıkları dil ve tavrın sert ve kaba olduğu yönünden olmuştur. Meslektaşlarından yana yaşadıkları sorunun başında öğretmenlerin birbiriyle paylaşımcı olmamaları ve bencilce tutum takınmalarının geldiği, ikinci sorun olarak ise bazı öğretmenlerin görev sorumluluklarını yerine getirmeyip sorumluluklarını zümrelerinin üzerine bırakmaya çalışmaları olmuştur. Veliden ve öğrenciden yana yaşadıkları sorunların en başında veli ve öğrencinin sorumluluklarını yerine getirmemeleri olarak ifade edilmiştir. Öğrenciden yana yaşanan ikinci problemin ise velinin ve öğrencinin öğretmene karşı göstermiş oldukları saygısız tavır ve davranışlar olduğunu ifade etmişlerdir. Çevresel sorunların genel itibarı ile okulun çevresinde bulunan toplumsal yapının sosya ekonomik yapının düşük olması ve okulun fiziki şartlarının yetersizliği, sınıfların küçük olması, okul bahçe ve oyun alanlarının olmaması, laboratuvar ve spor salonu, müzik, resim gibi atölyelerin yetersiz oluşu olarak ifade edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Eğitim, Öğretmen, Sorun, Meslek, Öğrenci, Veli

ABSTRACT

The purpose of this research is to show what problems teachers have experienced in the process of performing their tasks. The study group of this research, a qualitative study, consists of 29 teachers in primary schools and secondary schools in Samsun İli Salıpazarı District National Education Directorate in 2019-2020 academic year. The data of the research is determined by the sample method. The research uses a semi-structured interview form as a data collection tool. Qualitative data analysis methods (descriptive and content) were used in the analysis of the data obtained from the conversation. The study asked questions about teachers, management, teachers, parents, students and the environment.

When the research results were examined, many of the teachers said that the problems arising from managers were in the first place that managers had unjust attitude and behavior among teachers. The second biggest problem is that the language and attitude that managers use to communicate with teachers is harsh and rude. The problem with their colleagues was that teachers were not sharing and they were self-centered, and the second problem was that some teachers were trying to displace their responsibilities and put their responsibilities on their zumeres. It was stated that the parents and students were not responsible for their problems with parents and students at the beginning. The second problem in favor of the student was the disrespectful attitude and behavior that the parent and the student demonstrated against the teacher. The overall reputation of environmental problems and the low societal structure around the school is expressed as low socio-economic structure and poor physical conditions of the school, small classrooms, lack of school gardens and playgrounds, lack of laboratory and gym, music, painting and workshops.

Keywords: Education, Teacher, problem, Vocational, Profession, Student, Parent

1. GİRİŞ

Eğitim, kişinin kendi davranışlarının kendi yaşantıları ile belirli plan doğrultusunda istenildik yönde değiştirme ve geliştirme sürecidir (Ertürk, 1982). Eğitimin gerçekleşmesi ve öğrenmenin başarılı olması için bireyin bizzat olayın içerisinde olmasını sağlayacak şekilde bir plan dâhilinde, davranışlarında istenilen amaçlar doğrultusunda değişimin ve gelişimin sağlanmasıyla başarılabilir. Eğitimin tanımına bakıldığında bazı noktalar üzerinde durulduğu görülmektedir. Bu noktalar, toplumun geleceği olan gençlerin, toplumun amaç ve hedefleri doğrultusunda yetiştirilmesinin önemli olduğudur. “Eğitimin hedefi, kişinin kendisini gerçekleştirmesi, kişinin şahsına ve yaşadığı topluma faydalı duruma gelmesi, vukubulan problemlere çözüm arama, sorunları çözme yetisi kazandırılmasıdır” (Ercan, 2003).

Eğer bu eğitim dediğimiz süreç sonunda yetişen yeni nesil, toplumun kendisinden beklenen ve istenen davranışları göstermez ise bu sefer toplumla çatışan ve toplumun düzen ve intizamını bozan bireylerin yetişmesine neden olur ki bu da gelecekte toplum içinde kaos ve çatışma ortamının oluşmasına neden olabilir. Eğitim sisteminin sorunsuz bir şekilde işleyebilmesi için eğitimin sorularının neler olduğu tespit etmek ve bu sorunlara doğru teşhisler koymak gerekmektedir.

Eğitim çok yönlü bir süreçtir. Eğitimin işleyişi içerisinde yer alan birçok kurum ve kişiler bulunmaktadır. Bu kurum ve kişilerin görevlerini yerine getirmeleri sürecinde karşılaşılan birçok sorun bulunmaktadır. Bu çalışmanın konusu gereği eğitimin öğretmenler ayağını kapsadığı için çalışmada öğretmenlerin karşılaştığı sorunların neler olduğunun tespiti üzerine yoğunlaşmıştır.

Muallimler eğitim temel taşıdır. Bir memleketin ilerlemesi, kaliteli insan gücünün oluşturulmasında, toplumdaki sosyal barışın ve huzur oluşmasında, kişilerin toplumsal hayata hazırlanmasında ve sosyalleşmesi, toplumun değerlerinin ve kültürünün genç kuşaklara aktarılmasında muallimlerin öncülük yapmaları arzulanmaktadır (Özden, 1999). Eğitim öğretim süreci içerisinde aktif olarak yer alan öğretmenlerin karşılaştığı birçok sorun bulunmaktadır. Bunlar, yöneticilerden kaynaklanan sorunlar, velilerden kaynaklanan sorunlar, öğrenciden kaynaklanan sorunlar, öğretim programından kaynaklanan sorunlar, meslektaşlarından kaynaklanan sorunlar, çevre şartları ve imkânlardan kaynaklanan sorunlar olarak sınıflandırılabilir. Bu başlıklar altında toplanan sorunlar da kendi içlerinde dallara ayrılmaktadırlar. Örneğin velilerin çok ilgili olması ya da çok ilgisiz olması öğrenci üzerinde olumlu/olumsuz etki yaratacağından bu da öğretmene ve okula yansiyacaktır. Ya da öğrencilerin ailelerinin parçalanmış olması, maddi imkânlarının boyutları da öğrenci davranışını etkileyecek ve öğretmene bu durum yansiyacaktır. Bu durumda öğretmenin moral ve motivasyonun düşmesine neden olur.

2. FORMAL VE İNFORMAL EĞİTİM

Eğitim etkinliklerinin bazıları gelişigüzel, amaçsız olarak yapılmaktadır. Bu türde yapılan eğitimlere informal eğitim denir. İnfomal eğitime, aile içi, arkadaş ortamları ve sanayilerde çalışan işçilerin usta çırak ilişkisi sonucu kazandıkları davranışları örnek vermek (Erden, 2014) mümkündür. İnfomal eğitim, belirli bir plan dahilinde ve kontrol doğrultusunda yapılan bir eğitim olmadığı için sonucunda kişiler farkında olmadan olumlu davranışların yanında olumsuz davranışları da öğrenebilirler. Örneğin sigara, alkol, şiveli konuşma, kopya çekme gibi davranışları da öğrenirler.

Günümüz toplumların da teknoloji ve bilgi o kadar hızlı değişmekteki, informal eğitimle, çocuğun sosyalleşmesi ve hayata dair kazanması gereken davranışları kazandırmak neredeyse imkânsız hale gelmiştir. Bu nedenledir ki çağımız toplumlarında insanların gelişmesi konusunda informal eğitimin yanında planlı eğitim faaliyetleri önemi artmıştır. Bu anlamda okullarda bir plan doğrultusunda belirli bir hedefe ulaşmak için verilen eğitimlere formal eğitim denir (Erden, 2014). Buna ilaveten eğitimi örgün ve yaygın eğitim olmak üzere incelemekte olasıdır.

Örgün eğitim, belli bir yaş gurubundaki kişilere milli eğitimin bakanlığının koymuş olduğu hedeflere göre hazırlanmış eğitim programlarıyla okul çatısı altında düzenli olarak yapılan eğitimdir (Taymaz, 1978). Okullar, toplumun ihtiyacı olan eğitim gereksinimlerini karşılamak, toplumun uzun süre mutlu bir şekilde yaşamasını sağlamak üzere kurulmuştur (Hoşgürür, 2016). Bu ortam toplumun gereksinim duyduğu becerileri öğrencilere kazandırmak üzere düzenlenmiştir. Okullarda verilen bu örgün eğitim; Okul öncesi eğitim, ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim olarak alt sistemlerden oluşur.

Yaygın eğitim, örgün eğitim sistemine hiç kayıt olmamış ya da herhangi bir kademesinden eğitimini tamamlamadan çıkış yapmış bireylere verilen eğitimidir (Hoşgörür ve Taştan, 2016, s.299). Yaygın eğitim ve örgün eğitim ikisi de planlı ve programlı eğitimidir. Aynı zamanda yaygın eğitim örgün eğitimi de tamamlayacak ve ayrıca gerektiğinde örgün eğitimden farklı olarak ta kazanımlar verebilecek şekilde düzenlenmiştir.

3. EĞİTİM VE ÖĞRETİMİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER

Eğitim ve öğretimi etkileyen faktörler, eğitim politikası, eğitimin insan kaynağı, eğitime ayrılan bütçe, ülke genelinde uygulanan eğitim öğretim programları, toplumun sosya kültürel yapısı ve düzeyi, okulların fiziki şartları, okul yönetimi, öğretmen yeterlikleri, öğrenci ve veli gibi etmeler olarak bilimöktedir. Bu unsurlar doğrudan ya da dolaylı olarak eğitim ve öğretim etkinliklerini etkilemektedir. Buna bağlı olarak öğretmenlerin moral ve motivasyonları, öğrencilerin moral ve notivasyonları ile başarı durumları da etkilenmektedir.

Okul, örgütsel bir kurum olarak kendine özgü bir kültürü ve kuralları vardır (Tezcan, 2016). Okul bu kendine özgü kültürü ve fiziksel şartları öğrenciler üzerinde etkilidir. Yani okulun büyüklüğü, okuldaki öğrenci nüfusu, öğretmenlerin öğrencilerle kurduğu iletişimin düzeyi okul yönetiminin öğretmenler ve öğrenciler kurduğu iletişim şekli o kurumdaki eğitim öğretim sürecini olum ya da olumsuz olarak etkilemektedir.

Okulun siyasi, sosyal ve ekonomik görevleri vardır (M.E.B, 1973). Okulun bu görevleri yerine getirebilmesi için vermiş olduğu eğitimin kalitesi ne kadar yüksek olursa üzerine düşen görevi o derecede başarılı olarak yapmış olur. İşte bu yüzden okulda verilen eğitimin iyi olması için okulun sahip olması gereken bazı özellikler vardır. Bu özelliklerin başında fiziksel mekân gelir. “Masa, sıra, dolap, tahta vb. araçlarla, sınıflar ve boş alanlar, mekânın ısı, ışık ve renk düzeni gibi etmenler, okul ortamının fiziksel değişkenlerini oluşturur. Öğretmen-öğrenci, öğretmen-öğretmen ve öğretmen-yönetici ilişkileri, büyük ölçüde bu fiziksel değişkenler tarafından etkilenir” (Aydın, 1988).

Eğitim öğretimi etkileyen fiziksel faktörlerin dışında öğretmenin yeterliği, öğrencilere karşı tutum ve davranışları, öğretmenin kişiliği kullandığı yöntem teknikler de eğitim öğretim üzerinde etkilidir.

“Çocuğun kişiliğinin ve karakterinin oluşumu ve akademik başarısı yönünden muallimler her öğrenciyi, bireysel özellikleri bakımından tanımak zorundadır” (Tezcan, 2016: 378). Öğretmen sınıf ortamında öğrenciye yol gösterir ve bu sayede öğrenciye şekil verir yani eğitimin amaç ve hedefleri doğrultusunda şekillendirmiş olur.

4. ÖĞRETMENLERİN GÖREV VE SORUMLULUKARI

Öğretmenlerin görev ve sorumlulukları tek tek sıralamak mümkün olsa da yine de sıralanamayan çok sayıda görev ve sorumluluk kalır. Çünkü öğretmenlerin bulunduğu dinamik ortam onlara çok değişik görev ve sorumluluk da yüklemektedir. Bu süreç öyle geniştir ki, ölocukların eğitim öğretiminden başlar anne babanın eğitimine kadar uzar. Öğretmenler meslek hayatında bu bilinçle hareket ederler. Öğretmenleri görev ve sorumlulukları Millî Eğitim Bakanlığının ortaöğretim kurumları yönetmeliğinin 86. maddesinde şu şekilde ifade edilmiştir.

*Türk millî eğitiminin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak ilgili mevzuat hükümleri doğrultusunda görev yapmak.

*Bilgi ve teknolojik gelişmeleri takip edip, toplumun ihtiyaçları doğrultusunda bireyin, geliştirilmesi, yetiştirilmesi ve toplumun değerlerine bağlı bireyler yetiştirmek toplumsal kalkınmaya öncülük etmek.

*Sınıfın düzeninden ve sınıf yönetiminden Sorumlu olmak, eğitim ve öğretimin için fiziksel ve psikolojik ortamı hazırlar. İzleyeceği programı, yöntem ve teknikleri öğrenciye bildirmek. Öğrencilerin araştırarak, yaparak ve yaşayarak öğrenmelerini sağlayacak eğitim ve öğretim teknikleri ile teknolojik kaynakları kullanmak.

*Eğitim ve öğretim geliştirilmesinde, okul ve çevre ilişkisinin kurulması ve gelişmesine katkıda bulunmak, işleyişte okul yönetimine yardımcı olmak. Tutum ve davranışlarıyla öğrencilere örnek teşkil etmek.

*Öğrencilerin yaparak ve yaşayarak öğrenmelerini sağlamak. Özgür ve yaratıcı düşüncelerine, edinilen bilgilerden sonuçlar çıkarmalarına, tartışmalarda görüşlerini özgürce belirtmelerine ve hoşgörülü olmalarına yönelik gerekli ortamı sağlamak.

*Öğrencilerin eğitim ve öğretim çalışmalarında her türlü imkândan yararlanmasını sağlar.

*Özel eğitime ihtiyacı olan öğrencilerin yetiştirilmesine ilişkin görevleri yürütmek.

*Kendisine verilen öğrenci kulüpleri ve toplum hizmeti çalışmalarını yapmak

*Sınıf rehber öğretmenliği görevini yapmak.

*Sınav, proje ve performans çalışması ve bu kapsamdaki diğer iş ve işlemleri yürütmek.

*Ünitelendirilmiş yıllık plan ve ders planlarını yapar, kendilerine verilen dersleri okutmak.

*Kendi sorumluluğuna verilen aday öğretmenlere rehberlik yapmak ve yetiştirilmesine yardımcı olmaya yönelik iş ve işlemleri yürütmek.

*Derslerin başlangıcında öğrenci yoklamasını almak ve işleyeceği derse ait kazanımları ve yapmış olduğu yazılı sınavları ders defterine yazmak ve defteri imzalamak

*Yapacak olduğu geziler için planı hazırlamak ve öğrencilerin geziyle ilgili görüş ve izlenimlerini tartışıp değerlendirmelerini sağlayarak sonucu bir raporla okul müdürüne sunar.

*Görevlendirildiği, ekip, komisyon, kurul öğrenci kulübü, sınıf rehberlik, toplum hizmeti çalışmalarına, mahallî günlere, tören, millî bayramlar ve toplantılara, seminer ve kurslara katılmak ve çalışma takviminde belirtilen tarihlerde okulda hazır bulunmak ve kendisine verilmiş olan görevleri yerine getirmek.

*Öğretmenler kurulu, zümre öğretmenler kurulu ve diğer kurul toplantılarına katılmak ve kendilerine verilen görevleri yerine getirmek.

*Kendi branşı alakalı bilimsel ve teknolojik yenilikleri takip etmek ve bunları eğitim ve öğretime yansıtma.

*İhtiyaç duyduğu ders araç, gereç ve materyallerinin temini için okul yönetimiyle işbirliği yapmak. Sorumluluğuna verilen ders araç, gereç ve materyallerinin amacı doğrultusunda güvenli bir şekilde kullanılmasını ve korunmasını sağlar.

*Elektronik ortamda yürütülen işlemlerden kendisi ve görev alanıyla ilgili kayıtları takip eder, yeni bilgi girişi ve güncelleme işlemlerini yapar. Onay gerektiren belgeleri müdüre sunmak

*Öğrencinin davranış ve başarı durumları konusunda velilerle işbirliği yapmak.

*İzinli oldukları günlerde bulunacakları yerin adresini ve iletişim bilgilerini okul idaresine bildirirler.

*Okul yönetimin kendisine verdiği nöbet görevini yerine getirmek

*Müdür tarafından verilecek görevleri gerektirdiğinde verilecek diğer görev ve sorumlulukları yerine getirir (M.E. B Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği, 2013).

5. ÖĞRETMENLİK MESLEĞİNİN GÜNCEL SORUNLARI

Bir milletin gelişmesinde ve ilerlemesinde eğitimin yeri çok büyüktür. Eğitime yatırım yapan ülkelerin diğer ülkelere göre daha gelişmiş olduğu görülmektedir. “Eğitimi etki eden birçok etmen vardır ama bunların içinde en büyük yer tutunu eğitimcidir. Çünkü eğitime etki eden diğer etmenler eğitimci olmadan bir büyük bir etkisi olmaz. Siyasetçiyi, hakimi, mimarı, bilim adamını, memuru, işçiyi, yetiştiren öğretmendir”(Habacı, Karataş, Adıgüzelli, Atıcı, 2013). Bu manada muallim , bir ulusun ruhunun ve şahsiyetinin oluşumun şekil veren üretici bir etkidir. Öylesine üreticidir ki, bütün bir toplum öğretmenin eseridir denebilir (Gündüz ve Can,2011).

Eğitimcilerin yaşadıkları problemler ile eğitimin kalitesi arasında doğrusulan bir bağlantı vardır. Eğitimcinin vasfı , eğitimin niteliğini direkt olarak etkiler (Uygun, 2012). Bundan dolayı eğitimin problemleri muallimden bağımsız olarak düşünülemez. Hiç bir eğitim sistemi, o sistemi işletecek işgörenin niteliğinin üzerinde hizmet ortaya koyamaz. Eğitim sisteminin en önemli unsurlarında biri olan muallimlerin vasfıda, mesleğin ve mensuplarının sorunlarıyla yakından bağlantılıdır (Kavcar, 2019).

Öğretmen sorunlarını bilimsel bir yöntemlere inceleyen Akyüz (1978), yaptığı araştırmada sonunda öğretmenlerin karşılaştıkları sorunlarını meslekî ve meslek dışı olmak üzere iki gruba ayırmış ve şu şekilde sıralamıştır.

Mesleki Sorunlar:1. Öğretmenlerin sayısal sorunları 2. Öğretmenlerin eğitimi sorunları 3. Öğretmenlerin hukukî sorunları 4. Öğretmenlerin ekonomik sorunları 5. Öğretmenlerin örgütlenme sorunları 6. Öğretmenlerin mesleki yayın sorunları.

Meslek Dışı Sorunlar: 1. Öğretmenlerin kişilik özellikleri 2. Öğretmenlerin toplumsal kökenleri 3. Öğretmen halk- ilişkileri 4. Öğretmen-siyasi çevre ilişkileri şeklinden sınıflamıştır.

Eğitimcilerin eğitim yapısından ve uygulamalarından yana yaşadıkları ve karşılaştıkları sorunları, yönetimden, programdan, fiziki koşullardan ve özlük haklarından kaynaklı sorunlar olarak ifade etmek mümkündür (Gündüz ve Can, 2011). Gündüz ve Can (2011), bu sorunları şu şekilde açıklamaya çalışmışlardır.

1. Eğitim Sisteminin Fiziki Koşullarından Kaynaklı Sorunlar

İnsanın içinde yaşadığı çevre, o insanın psikolojisi ve gelişimi noktasında büyük bir etkiye sahiptir. Özellikle günlük yaşamımızda içinde bulunduğumuz fiziksel ortamın davranışlarımız üzerinde önemli bir belirleyicilik rolü bulunmaktadır. İş görenin yaşadığı fiziksel ortamdan kaynaklı sorunlar, işgörenin üzerinden olumsuz yönde etkileri olmaktadır (Karadavut, 2005). Fiziksel faktörlerin temel psikolojik etkisi toleransı azaltır ve motivasyonu olumsuz yönde etkiler. Aşırı sıcak, soğuk, havasızlık, aşırı sıcak cereyan gibi çevresel şartlar, hem fiziksel, hem de psikolojik olarak çeşitli problemlere neden olur (Valerie ve Cary, 1990; akt. Gündüz ve Can ,2011). Bu durumlarda öğretmenleri daha çok etkilemesi beklenir.

Eğitim ortamlarının birçok farklı yönleri vardır. Bunlar eğitim binasının ve eklentilerinin hedeflere uygun şekilde kullanılmasıyla başlar, gerekli araç-gereçlerin sağlanması, temizlik düzeni ve sağlık işlemlerinin yürütülmesine kadar uzanır (Binbaşıoğlu, 1983). Kalabalık sınıflar, öğrenciler için oyun alanlarının darlığı, ders araç gereçlerinin yetersizliği, sınıfların temiz olmaması öğretmenler açısından büyük problemlere neden olmaktadır (Gündüz ve Can,2011). Bu kısımdan sorunun kaynağı olarak, eğitime ayrılan bütçenin yetersizliğinin sebep olduğu ifade edilmiştir.

2. Yönetiminden Kaynaklı Sorunlar

Bir eğitim kurumunda herkesin birbirine karşı anlayışlı ve saygılı olduğu iklimin oluşmasında birinci öncelik, müdür- öğretmen, öğretmen müdür arasında oluşan diyaloga ve bu diyalog süreçlerinin vasıfına bağlıdır (Celep, 2000). Kısaca ifade etmek gerekirse öğretmenin verimliliği okuldaki idareci, meslektaşlarıyla yâda okuldaki diğer personelle kurmuş olduğu iyi iletişim öğretmenin okuldaki verimini olumlu yönde etkilemektedir.

Bu alanda bilgisi olmayan okul idarecileri ise, okul atmosferinin bozulmasına ve verimin düşmesine sebep olmaktadır (Güçlüol, 1985). Kısaca ifade etmek gerekirse öğretmenin verimliliği okuldaki idareci, meslektaşlarıyla yâda okuldaki diğer personelle kurmuş olduğu iletişim öğretmenin okuldaki verimini olumlu yönde etkilemektedir. Eğer okul idaresinin öğretmenlerle iletişim kurma noktasında insani ilişkileri göznetmeden iletişim kurduğunda okulun atmosferi olumsuz etkilenir ve öğretmenin moral ve motivasyonları olumsuz etkiler buda öğretmenin okul idaresi ile problemler yaşamasına neden olmaktadır.

3. Programdan Kaynaklı Sorunlar

Eğitim programları, eğitime ve öğretimin gideceği yön belirlemeli ve aynı zamanda uygulanmaları da pratik olmalıdır. Bu hedef doğrultusunda program eğitimcinin becerisini aşmamalı ve çevre imkanlarıyla uygulanabilir vasıfta olmalıdır. Bu ifadeden yola çıkacak olursak program, belli yaş aralığındaki çocukların, belli bir zaman aralıklarında yetiştirmek amacıyla berli bir plan doğrultusunda verilen eğitim durumlarının tümü olarak ifade edilebilir(Bilen, 1996).

Eğitim programlarının neden olduğu problemlere ilişkin yapılmış çalışmalar hale hazırda mevcuttur. Yapılmış olan araştırmaların sonuçlarına bakıldığında muallimlerin programlardan kaynaklı olarak en çok yaşadıkları sorun başından programların çok kısa zaman aralıklarında değişikliğe uğraması, programın değerlendirmesinde yaşanan güçlükler, programların uygulanması noktasından yeterli araç gerecin bulunmamasından, çok sayıda formu uygulama ve doldurma noktasında güçlüklerin yaşaması (Doğan, 2008; Günay, 2006 ve Rençber, 2008).

Ana problem değişikliğe uyum sürecinde yaşanmaktadır. Öğretmenlerin programa ilişkin algıladıkları sorunların kaynaklarını, sık sık programda değişiklik yapılması ve programın uygulanmasına ilişkin altyapının yeterince oluşturulmaması şeklinde sıralamak mümkündür (Gündüz ve Can, 2011).

4. Özlük Haklarından Kaynaklı Sorunlar

Öğretmenlere yasalar ve yönetmeliklerle verilmiş olan haklara (maaş, emeklilik, izinler, aile yardımları, sendikalı olma) özlük hakları denir. Öğretmenlerin okullarına bağlılıkları, huzur içinde ve daha verimli çalışabilmeleri, özlük haklarının tam manasıyla ve arzu edilen seviyede karşılanmasıyla ilintilidir (Taymaz, 2003). Eğer personel çok çalıştığı halde arzu ettiği bir yönetim basamağının altında bir yerlerde çalışmaya devam ediyorsa, bu o kişide hayal kırıklığı yaratacak ve onu stres altına sokacaktır (Artan, 1986). Kuzey'in (2002) yapmış olduğu çalışmada, muallimlerin maaş ve ek ders ücretlerinin yetersiz olduğu budan dolaylıda, geçimlerini sağlamak zorlandıkları tespit edilmiştir.

Öğretmenlerin kazançlarının az olması, kendilerini geliştirecek imkânların kısıtlı olması, mesleklerinde yükselme imkânlarının kısıtlı olması, toplum nezdinde saygınlıklarının düşük olması bu alanda yaşanan sorunların kaynağı olarak görülmektedir. Literatür taramalarında öğretmenlerin, fiziki koşullardan, okul yönetimlerinden, eğitimde uygulanan programlardan, özlük haklarından, toplum nezdinde statüden kaynaklanan sorunlarının olduğu görülmektedir. Bu sorunların öğretmenler üzerinde baskı ve stres yarattığı da bilinmektedir.

Bu bağlamda yapılan çalışmada, öğretmenlerin görevlerini yerine getirme sürecinde yaşadıkları sorunların neler olduğu ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır.

Öğretmen görüşlerine göre:

1. Yönetimden kaynaklanan sorunlar nelerdir?
2. Öğretmenlerden kaynaklanan sorunlar nelerdir?
3. Veliden kaynaklanan sorunlar nelerdir?
4. Öğrenciden kaynaklanan sorunlar nelerdir?
5. Çevreden kaynaklanan sorunlar nelerdir?

6.YÖNTEM

6.1. Araştırmanın Modeli

Öğretmenlerin eğitim öğretim sürecinde yaşadıkları sorunların neler olduğunun derinlemesine ortaya konulmasını amaçlayan çalışma olgubilim deseninde tasarlanmış nitel bir çalışmadır. Farkında olduğumuz ancak derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olmadığımız olgulara odaklanılması olgu bilim (fenomenoloji) deseni olarak adlandırılmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 72).

6.2.Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, 2019-2020 eğitim öğretim yılında Samsun İli Salıpazarı İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı ilkokullardan 9, ortaokullardan 15 ve anaokullarından 5 olmak üzere toplamda 29 öğretmen oluşturmaktadır. Araştırmada, maksimum çeşitlilik örnekle yöntemlerinden amaçlı örnekleme tekniği kullanılmıştır. Bu örneklemin amacı, örnekleme büyüklüğünün dar tutulduğu bilimsel araştırmalarda çeşitliliğin çok olması bariz bir sorunun oluştuğunu, oluşan bu sorunun, çözümü amacıyla maksimum çeşitlilik örnekleme kullanılmalıdır (Travers, 2001). Öğretmenlerin hizmet süresi bilgilerine bakıldığında, 1-5 kıdem aralığına sahip 3; 6-10 kıdem aralığında 14; 11-15 kıdem aralığında 3; 16-20 kıdem aralığında 2; 21 ve üzeri kıdem aralığında 5 öğretmen olduğu tespit edilmiştir. Okul türlerine bakıldığında, 5'i okul öncesi , 9'u sınıf öğretmeni, 15'i ise ortaokul öğretmenidir.

6.3. Veri Toplama Aracı

Bu araştırmada, yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Soruların hazırlanması aşamasında, önce soru havuzu oluşturulmuş ve oradan alınan sorularla görüşme soruları oluşturulmuştur. Daha sonra sorulara ilişkin uzman görüşüne başvurmuştur. Uzman görüşü ile soruların içeriği ve soru sayısı belirlenmiştir. Hazırlanan sorular katılımcılara okutulmuş anlaşılmayan yönler düzeltilmiş ve böylece forma son şekli verilmiştir. Bu yöntem katılımcının algıladığı dünyayı kendi düşünceleriyle anlatmasını sağlar. Bu türde yapılan alışmlarda soruların tümü esnek olmalı veya görüşme farklı yapılandırılmış yöntemlerle hazırlanmalıdır (Merriam, 2013).

6.4. Verilerin Toplanması

Araştırmanın verileri, araştırmacılarca geliştirilen ve 5 sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak toplanmıştır. Hazırlanan görüşme formları Samsun İli Salıpzarı İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı ilkokullardan 9, ortaokullardan 15 ve Anaokullarından 5 olmak üzere toplamda 29 öğretmenine uygulanmıştır. Her ğretmene yarım saatlik zaman vererek görüşmeler yapılmıştır. Bu durum yaklaşık bir ay srmştir. Görüşmeler daha çok öğretmenin dersinin olmadığı saatlerde yapılmıştır. Okullarda genel olarak görüşme mekanı olarak rehberlik servisleri seçilmiştir. Görüşmede katılımcıların söyledikleri ses kayıt cihazı ile kayıt altına alınmıştır. Gözden kaçan eksiklerin tamamlana bilmesi amacıyla görüşmeler tamamlandığında araştırmacı tarafından katılımcıya tekrar ses kayıtları dinletilmiş ve anlam yanılığlarının önüne geçilmeye çalışılmıştır.

6.5. Verilerin Analizi

Verilerin incelenmesinde, nitel veri analiz tekniklerinden içerik analizi ve betimsel analiz teknikleri kullanılmıştır. Tüm nitel veri analizi işlemleri esasen içerik analizi anlamına gelmektedir (Merriam, 2013). İçeriğin tahlili, yazılı ve sözel olmak üzere elde edilen sonuçların objektif ve sistemli bir şekilde irdelenmesine imkn veren (Tavşancıl ve Aslan, 2001) bir analiz tekniğidir. Betimsel analiz ise, çeşitli tekniklerle toplanan verilerin, önceden belirlenen temalara göre özetlenerek yorumlanmasına dayanan nitel bir veri analiz çeşididir. Betimsel analizde amaç, bulguları düzenleyip ve yorumlayıp okuyucuya sunmaktır. Betimsel analiz yapılan araştırmalarda doğrudan alıntılara sık sık yer verilebilmektedir (Yıldırım ve şimşek, 2008). Araştırmada, yarı yapılandırılmış sorulara verilen cevaplar, gruplandırılmıştır. Tabloda verilen cevaplar benzerliklerine göre guruplandırılmış ve bu cevapları veren kişi sayıları verilmiştir. Birer kişi tarafından verilen farklı cevaplara tabloda yer verilmemiştir. Öğretmenlerin verdiği cevaplar da doğrudan tabloların altına yazılarak yorumlanmıştır. Araştırmaya katılan 29 ğretmen 1, 2,.. şeklinde kodlanmıştır.

7. BULGULAR

Çalışmanın bu bölümünde eğitim ğretim sürecinde öğretmenlerin yaşadıkları sorunlar nelerdir? Sorusuna ilişkin bulgular yer almaktadır.

Araştırmanın ilk sorusu "yönetimden kaynaklanan sorunlar nelerdir?" şeklinindedir. Öğretmenlerin bu soruya ilişkin yanıtları Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1. Yönetimden Kaynaklanan Sorunlar Nelerdir? Sorusuna İlişkin ğretmen Görüşleri

Görüşler	Katılımcı Kodu	n
Öğretmenler arasında eşit ve adaletli davranmamak	2, 3, 4, 8, 10, 16, 23, 25, 26, 27	10
Öğretmenlerle iletişimlerinde kullandıkları üslup ve tavırları	5, 7, 16, 18, 19, 23	6

Yöneticilik vasfının olmaması.	Ö7, Ö16, Ö17, Ö18, Ö20	5
Öğretmenlerin fikir ve görüşlerinin dikkate alınmaması.	Ö5, Ö15, Ö22, Ö24	4
Öğretmene gereksiz evrak yükü vermek.	Ö9, Ö17, Ö29, Ö25	4
Araç-gereç ve materyallerin temininde sorun yaşanması	Ö1, Ö2, Ö6, Ö12	4
İdarenin öğretmeni takdir etme ve ödüllendirilme konusundaki yanlış tutumları ve somut kriterlere göre hareket etmemesi.	Ö2, Ö3, Ö23, Ö26	4
Rapor, izin konularında yaşanan sorunlar.	Ö24, Ö29,	2
Veliyle yaşanan sorunlarda öğretmeni yalnız bırakması.	Ö4, Ö14	2

Öğretmenlerin 10'unu öğretmenler arasında eşit ve adaletli davranmadığını, 6'sı öğretmenlerle iletişimlerinde kullandıkları üslup ve tavır konusunda, 5'i yöneticilik vasfının olmamasından, 4'ü öğretmenlerin fikir ve görüşlerinin dikkate alınmamasında, 4'ü öğretmene gereksiz evrak yükü verildiğini, 4'ü araç-gereç ve materyallerin temininde, 4'ü idarenin öğretmeni takdir etme ve ödüllendirilme konusunda yanlış tutumları ve somut kriterlere göre hareket etmemesini, 2'si rapor ve izin konularında sorun yaşandığını, ve 2'si ise veliyle yaşanan sorunlarda öğretmeni yalnız bırakmasından dolayı sorun eğitim öğretim süreci okulda sorun yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Yönetimden kaynaklanan sorunlar nelerdir? Sorusuna ilişkin katılımcı görüşlerinin bir bölümüne aşağıda yer verilmiştir.

Ö1: “Okul idaresi bazı durumlar farklı ihtiyaçlara cevap vermekte yetersiz kalmaktadır.(Ders araç gereçleri konusunda) ”.

Ö3: “Öğretmenler arasında ayırım yapılması. Öğretmenlerin yaptıkları çalışmaların sonunda öğretmenleri takdir etmemeleri ya da tebrik etmemeleri. Öğretmenler arasında eşit ve adaletli davranmamaları biçiminde ifade edilmiştir ”.

Ö5: “Kendi ideal düzenlerinde zihniyetlerine göre bir okul iklimi oluşturmaya çalışmaları. Farklı görüş ve düşüncelere saygı göstermemeleri. Kaliteli bireyler yetiştirmek yerine sayısal verilere yardımcı olacak ilçede 1. okulda 1. gibi ifadelere ihtiyaç duyulması reklamcı bir nesil yetiştirilmesi gibi”.

Ö9: “Öğretmene çok miktarda evrak yükü vermeleri”.

Ö14: “Veli ile sorun yaşandığında okul idaresinin öğretmenin yanında olmaması, öğretmeni sahiplenmemesi”.

Araştırmanın ikinci sorusu “öğretmenlerden kaynaklanan sorunlar nelerdir?” şeklindedir. Öğretmenlerin bu soruya ilişkin yanıtlar Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2. Öğretmenlerden Kaynaklanan Sorunlar Nelerdir? Sorusuna İlişkin Öğretmen Görüşleri

Görüşler	Katılımcı Kodu	n
Öğretmenlerin paylaşımcı olmamaları ve bencil tutum sergilemeleri.	Ö3, Ö5, Ö6, Ö7, Ö9, Ö10, Ö12, Ö14, Ö15, Ö17, Ö24, Ö26, Ö27	13

Bazı öğretmenlerin sorumluluk ve görev almaktan kaçınmaları.	Ö2, Ö4, Ö10, Ö15, Ö16, Ö18, Ö20, Ö24, Ö25, Ö26, Ö29	11
Öğretmenler arası kıskançlık ve birbirlerini çekememe ve dargınlık.	Ö1, Ö6, Ö8, Ö16, Ö23	5
Öğretmenler arasında gruplaşmaların olması	Ö19,Ö23,Ö25,Ö27	4
Performansı yüksek olan öğretmenin, diğer öğretmenler tarafından baskılanması	Ö5,Ö16,Ö19,Ö24	4
Öğretmenler arası nezaketsiz davranış ve söylemler.	Ö11,Ö21,Ö26,Ö27	4
İş ortamındayken, özel hayatlarını görev ve sorumluluklarından önde tutmaları	Ö3,Ö16,Ö18	3

Araştırmaya katılan öğretmenlerinin 13'ü öğretmenlerin (zümrelerinin) paylaşımcı olmamaların ve bencil tutum sergilemelerinin okul ortamında problemlere neden olduğunu ifade etmişlerdir. 11'i bazı öğretmenlerin sorumluluk ve görev almaktan kaçındıklarını ve bununda öğretmenler arasından sorunların yaşanmasına neden olduğunu ifade etmişleridir. 5'i öğretmenler arası kıskançlık ve birbirleri çekememe ve dargınlık olduğunu belirtirken, 4'ü öğretmenler arasında gruplaşmaların olmasını sorun olduğunu , 4'ü performansı yüksek olan öğretmenin, diğer öğretmenler tarafından baskılanması ve 4'ü öğretmenler arası nezaketsiz davranış ve söylemlerinden dolayı sorun yaşadığını, 3'ü ise iş ortamındayken, özel hayatlarını görev ve sorumluluklarından önünde tutmalarının ötürü öğretmenler arasında yaşanan sorunlar olarak ifade etmişlerdir.

Öğretmenlerden kaynaklanan sorunlar nelerdir? Soursuna ilişkin katılımcı görüşlerinin bir bölümüne aşağıda yer verilmiştir.

Ö4: “Öğretmenler bazen idare tarafından kendilerine verilen görevleri ciddiye almıyor ve kendi yapması gereken işi bir başka öğretmene yıkmaya çalışıyor Bu da tamamlanması gereken işlerin aksamasına neden oluyor. Bir diğer sorun bazı öğretmenler kendilerini okula ait hissetmiyorlar sanki okulda bir misafirmiş gibi derse girip çıkıyorlar öğrencilerin bireysel sorunlarıyla ilgilenmek istemiyorlar.”

Ö6: “Bazı gereksiz rekabetler bir şeyler üretimi işinde zorluklara neden olmaktadır. Öğretmenlerin iş arkadaşları ile işbirliği içinde olmamaları, buda ortamda strese neden olmaktadır.”

Ö10: “Zümre öğretmenlerinin pasif olması, Zümreler arası paylaşımın yapılmaması. Çalışmayan öğretmenlerinin yükü diğer çalışan öğretmenlerin çekmesidir”.

Ö16: “Sürekli şikâyet edip mutlu olmamaları ortamdaki diğer öğretmenlerinde moral ve motivasyonu düşürmektedir. Özel hayatları ve ikili ilişkilerinin işlerine yansımalarıdır. Yaptıkları işlere özen göstermemeleri, Para odaklı iş yapmaları. Öğretmen debilde tüccar gibi davranmalarıdır. Birbirleriyle iletişim kurmakta sıkıntılar yaşamaları”.

Ö19: “Öğretmen kadrosu arasında gruplaşma olması ve işbirliğinin yapılmaması. Fedakârlık yapan öğretmenin arkadaşları tarafından olumsuz değerlendirilmesidir. Kurum kültürünü bozmakla suçlanması. İş bilmeyen insanların öğretmen olması sonucu eğitimde ilerleme sağlanamamakta”.

Ö20: “ Bazı öğretmenlerimizin öğretmenlik mesleğinin sadece derslere girip çıkmaktan ibaret olduğunu zannetmeleri ve ders saati dışında öğrenciler ile ilgilenmemeleri. Bu durum sonrasında okulun iklimini olumsuz yönde etkilemektedir”.

Araştırmanın üçüncü sorusu “velilerden kaynaklanan sorunlar nelerdir?” şeklindedir. Öğretmenlerin bu soruya verdikleri yanıtlar Tablo 3’te sunulmuştur.

Tablo 3. Velilerden Kaynaklanan Sorunlar Nelerdir? Sorusuna İlişkin Öğretmen Görüşleri

Görüşler	Katılımcı Kodu	n
Velinin kendi görev ve sorumluluklarının bilincinde olmaması veya sorumlulukları yerine getirmemesi.	Ö4, Ö5, Ö6, Ö12, Ö14, Ö16 Ö17, Ö18, Ö20, Ö24, Ö25	11
Her yaşan olayda kendi öğrencisini direk olarak haklı görmesi.	Ö1, Ö3, Ö4, Ö12, Ö15 Ö22, Ö23, Ö24, Ö25, Ö28	10
Öğretmene karşı önyargılı ve olumsuz bakış açısı.	Ö1, Ö6, Ö9, Ö10, Ö16, Ö19, Ö27, Ö28	8
Öğretmene karşı nezaketsiz ve tehditkâr davranması.	Ö6, Ö7, Ö9, Ö26, Ö17, Ö22	6
Öğretmenin ders anlatım, yöntem ve tekniklerine müdahale etmesi.	Ö3, Ö4, Ö6, Ö14	4
Öğrencinin akademik başarısızlığının nedenini olarak öğretmeni görmesi.	Ö5, Ö15, Ö22	3
Velinin öğretmene bakıcı rolü yüklemesi.	Ö2, Ö26	2

Öğretmenlerin 11’i velinin kendi görev ve sorumluluklarının bilincinde olmaması veya sorumlulukları yerine getirmemesi olduğunu belirtirken, 10’u her yaşan olayda kendi öğrencisini direk olarak haklı görmesini, 8’i velinin öğretmene karşı önyargılı ve olumsuz bakış açısının problem olduğunu, 6’sı Velinin öğretmene karşı nezaketsiz ve tehditkâr davranmasını, 4’ü öğretmenin ders anlatım, yöntem ve tekniklerine müdahale etmesini, 3’ü öğrencinin akademik başarısızlığının nedenini olarak öğretmeni görmesinin, 2’si ise velinin öğretmene bakıcı rolü yüklemesinin öğretmenler ile veliler arasından yaşanan sorunlar olarak ifade etmişlerdir. Bu soruya ilişkin bazı görüşler şu şekildedir:

Ö1: “Öğrenciyi savunmaları, herhangi bir sorunda öğrencisine sahip çıkmaları ve öğretmeni dinlemeden suçlamaları. Öğretmene saygı duymamaları her şeyi bildiklerini sanmaları”.

Ö3: “Öğretmenin ders işleyişine karışmak, öğrencilerinin kabahatlerini kabullenmemek”.

Ö6: “Velilerin gereksiz ve abartılı beklentilerini karşılayacağız diye eğitimin asıl odağından uzaklaşıyoruz. Velilerin tehdit kar tavırları, şiddete kadar giden olayların yaşanması. Öğretmeni koruma kanunu gibi bir koruma kanununun olmaması”.

Ö12:“Öğrencisi ile ilgilenmemesi, öğrencinin ihtiyaçlarını karşılamaması. Öğrencilerin ödevlerini ve performans ödevlerini bizzat velinin yapması”.

Ö17: “Velinin öğrenciye ve okula karşı ilgisizliği ve sorumsuzluğu birde üstüne üstelik okulda yapılan yâda gösterilen derslerin evde tekrar ettirilmesi gerekirken velinin bu konuda umursamaz tavrı ve notların düşük olduğunda ise öğretmenden hesap sormaya kalması”.

Ö27: “Velilerin öğretmenlere ön yargılı ve sürekli eleştirel bir tavırla yaklaşması ve öğretmen saygı göstermemesi”.

Araştırmanın dördüncü sorusu “öğrenciden kaynaklanan sorunlar nelerdir?” şeklindedir. Öğretmenlerin bu soruya verdikleri yanıtlar Tablo 4’te sunulmuştur.

Tablo 4. Öğrenciden Kaynaklanan Sorunlar Nelerdir? Sorusuna İlişkin Öğretmen Görüşleri

Görüşler	Katılımcı Kodu	n
Derse hazırlıksız gelme ve derse karşı ilgisiz tutum sergileme vb.	Ö1, Ö5, Ö7, Ö10, Ö11, Ö12, Ö14, Ö15, Ö17, Ö18, Ö20, Ö23, Ö24, Ö25, Ö28, Ö29	16
Saygısızlık ve şımarıklık gibi davranışlarda bulunma.	Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö8, Ö10, Ö14, Ö15, Ö17, Ö19, Ö20, Ö21, Ö23, Ö25, Ö26, Ö29	16
Öğrenciler arası şiddet.	Ö4, Ö1, Ö2	3
Zihinsel ve Psikolojik sorunları olan öğrenciler.	Ö7, Ö19	2

Araştırmaya katılan öğretmenlerin 16’sı öğrencilerin derslere hazırlıksız gelme ve derse karşı ilgisiz tutum sergilenmesini, 16’sı öğrencilerin saygısız ve şımarık davranışlarda bulunmalarını, 3’ü öğrencilerin birbirlerine şiddet uygulamalarını ve diğer 2’si ise bazı öğrencilerin zihinsel ve psikolojik sorunlarından dolayı sorunlar yaşadıklarını dile getirmişlerdir. Bu soruya ilişkin bazı katılımcı görüşleri şu şekildedir:

Ö1: “Öğrencilerin, sorumluluk sahibi olmamaları, hayatta hedeflerinin olmaması, kavga etmeleri, saygısızlık, şımarıklık yaptığını belirtmiştir”.

Ö2: “Birbirlerine karşı saygısızca davranmaları ve kavga etmeleri, başkalarına karşı saygı duymamalarıdır”.

Ö5: “Öğrencinin aile tarafından şımartılıp ya da tam tersi içine kapanık ve özgüvensiz yetiştirilmesi sonucu yaşadığı sosyal çevreye ayak uyduramamasıdır”.

Ö7: “Öğrencilerin psikolojik sorunlarının olması. Öğrencilerin okula küçük yaşta gelmesi, yani 72 ayı doldurmayan çocukların okula uyumunda problem oluşturmakla beraber ve akademik başarısını düşürmektedir. Çok ağır engelli olan çocukların, başka bir okul adı altında sayısı az olan sınıflarda eğitimlerine devam etmeli. Sorunlu öğrenciler yüzünden sınıf ortamında tam anlamıyla ders işlenememekte”.

Ö24: “Derse karşı ilgisiz olmaları, sorumluluklarını yerine getirmemeleri. Çok yaygın olarak internet kullanmaları, neredeyse bağımlılık derecesinde olmasıdır”.

Ö26: “Öğrenci genellikle velisinin yaptığı davranışın etkisi altında kalarak ya okula çok istekli geliyor yâda çok isteksiz geliyor. Öğrencilere evde kurallar konulmadığı için öğrencilerde, okulda kurallara uymuyorlar”.

Araştırmanın beşinci sorusu “çevreden kaynaklanan sorunlar nelerdir? şeklindedir. Öğretmenlerin bu soruya verdikleri yanıtlar Tablo 5’te sunulmuştur.

Tablo 5. Çevreden Kaynaklanan Sorunlar Nelerdir? Sorusuna İlişkin Öğretmen Görüşleri

Görüşler	Katılımcı Kodu	n
Okulun fiziki durumunun yetersiz olması.(okul binası, bahçe, spor salonu, laboratuvar)	Ö2, Ö4, Ö5, Ö7, Ö9, Ö12, Ö14, Ö17, Ö18, Ö23, Ö28, Ö29	12
Okulun bulunduğu çevrenin sosya ekonomik düzeyinin düşük olması.	Ö2,Ö6,Ö8,Ö10,Ö13,Ö16,Ö23,Ö24, Ö26,Ö27,Ö28	11
Ders araç gereçlerinin yetersiz oluşu	Ö1,Ö17,Ö18,Ö20,	4

Araştırmaya katılan öğretmenlerin 12'si okulun fiziki durumunun yetersiz olmasını, 11'i ise okulun bulunduğu çevrenin sosya ekonomik düzeyinin düşük olmasından dolayı sorunlar yaşadıklarını dile getirmişleridir. 4'ü ise ders araç gereçlerinin yetersiz oluşunun eğitim ortamından sorunların yaşanmasına neden olduğunu ifade etmişlerdir. Çevreden yana yaşanan sorunlara ilişkin bazı katılımcı görüşleri aşağıdaki gibidir.

Ö1 : “Teknolojiden faydalanmak, bazı okulların donanımlı olup diğer okulların donanımına sahip olmaması”.

Ö5: “Eğitimi çok boyutlu düşünüp sınıf ortamından çıkarmalıyız bunun için daha çok farklı alanlar oluşturmalı kütüphane ya da etkinlik alanları oluşturulmalıdır. Yeteri kadar her okulda kaynak destek odalarının olmadığını ve bu özel öğrencilerin derslerinin onlara pek de ihtiyaçlarını karşılayacak seviyede olmamasıdır”.

Ö6: “Kozmopolit ortamlarda öğrenciler arasındaki dengeyi kurmak zorlaşıyor. “Eğitimde her birey eşittir” ilkesini uygulamak zorlaşıyor çünkü öğrencilerin sosya ekonomik düzeyi düşük kesimin öğrencileri kendilerini ayrı hissedebiliyor”.

Ö8: “Okulun çevresinin kültürel yapısının düşük olması”.

Ö9: “Okulun, öğrenci kapasitesinden fazla öğrenci alması yani sınıfların küçük olması, sınıflardaki öğrenci sayısının fazla olması. Okul bahçesinin küçük olması, oyun alanlarının olmaması”.

Ö12: “Okul bahçesinin küçük olması ve oyun alanlarının olmaması”.

Ö14: “Okullarda spor salonlarının olmaması büyük bir problemdir”.

Ö18: “Okullarımızın öğrencilerimizin yetenek ve ilgileri karşılayıp onları geliştirebilecek fiziki şartlara sahip olmaması (Spor salonları, okul bahçesi, laboratuvar, kütüphane beceri atölyelerinin olmaması. Sınıflarda öğrenci sayısının fazla olması”.

Ö29: “Okul çevresinde öğrencilerin sanatsal ve spor becerilerini geliştirebileceği ortamların olmaması. En basitten ilçede bir tane kütüphanenin bile olmayışı”. Biçimde yaşadıkları sorunları ifade etmişleridir.

8. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Öğretmenlerin görevlerini yerine getirme sürecinde yaşadıkları sorunların neler olduğunu ortaya konulmaya çalışıldığı araştırmada: Öğretmenlere yöneltilen birinci soruda, öğretmenlerin görevlerini yerine getirme sürecinde yöneticiden kaynaklanan sorunların neler olduğu sorulmuştur. Bu soruya ilişkin öğretmenlerin Öğretmenlerin 10'unu öğretmenler arasında eşit ve adaletli davranmadığını, 6'sı öğretmenlerle iletişimlerinde kullandıkları üslup ve tavır konusunda, 5'i yöneticilik vasfının olmamasından, 4'ü öğretmenlerin fikir ve görüşlerinin dikkate alınmamasından, 4'ü öğretmene gereksiz evrak yükü verildiğini, 4'ü araç-gereç ve materyallerin temininde, 4'ü idarenin öğretmeni takdir etme ve ödüllendirilme konusunda yanlış tutumları ve somut kriterlere göre hareket etmemesini, 2'si rapor ve izin konularında sorun yaşandığını, ve 2'si ise veliyle yaşanan sorunlarda öğretmeni yalnız bırakmasından dolayı sorun eğitim öğretim süreci okulda sorun yaşadıklarını ifade etmişlerdir

Zayımoğlu Öztürk, Kaya ve Durmaz'ın (2013) yapmış oldukları araştırma sonucundan, muallimlerin okul idareleri ile yaşadıkları problemlerin en başında, okul yöneticilerinin okulda verilen eğitim programları hakkında yeterli bilgi ve donanımlarının olunmaması ve okul idaresinin öğretmenin gerek duyduğu taleplere karşı duyarsız olmaları .

Demir ve Arı'nın (2013) yapmış oldukları çalışmada, öğretmenlerin, idare ile yaşadıkları sorunların en başında okul yöneticilerinin , meslektaşları arasında ayırım yapmaları ve kendileri ile iletişim kurma noktasında yetersiz olmaları gibi sorunlar yaşadıkları ifade etmişlerdir. Cemaloğlu ve Erdemoğlu Şahin (2007) tarafından yapılan araştırmada, öğretmenlerin okul yönetimi tarafından takdir edilmemeleri öğretmenlerin başarısını olumsuz yönde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Yılmaz ve Tepebaş'ın (2011) yapmış oldukları araştırmada öğretmenler, okuldaki yöneticilerin yardımlarına gerek duyduklarından kendilerine gerekli yardım ve desteğin gösterilmediğini ifade etmişlerdir. Daha önceki yapılan araştırma sonuçları ile yaptığımız araştırma sonuçları arasında benzer sonuçlar görülmektedir.

Araştırmada, öğretmenlere yöneltilen ikinci soru öğretmenlerin görevlerini yerine getirme sürecinde kendilerinden kaynaklanan sorunların neler olduğu idi. Buna ilişkin öğretmenlerin 13'ü öğretmenlerin paylaşımcı olmamaları ve bencil tutum sergilemesini, 11'i bazı öğretmenlerin sorumluluk ve görev almaktan kaçınmasını ve tüm sorumluluğu zümresinin üzerine bırakmaya çalışması , 5'i öğretmenler arası kıskançlık, çekememezlik ve dargınlık olmasını, 4'ü öğretmenler arasında gruplaşmaların okulun olumlu iklimi bozmasını, 4'ü performansı yüksek olan öğretmenin, diğer öğretmenler tarafından baskılanması sonucu öğretmenin moral ve motivasyonun düşmesini ve diğer 4'ü öğretmenler arası nezaketsiz davranış ve söylemlerin ve 3'ü ise iş ortamındayken, özel hayatlarını görev ve sorumluluklarından önde tutmalarının, okul ortamında öğretmenler arasında yaşanan sorunlar olarak ifade etmişlerdir.

Zayımoğlu Öztürk, Kaya ve Durmaz'ın (2013) yaptıkları benzer araştırmalarda, öğretmenlerin zümreleriyle yaşadıkları sorunlarının en başında aynı dersliği kullanıyor olmaları sonucu yaşanan problemler, ikinci olarak yaşanan problem ise ortak bir plan kullanımı sağlayamamaları, okulda zümreleriyle rekabetçi ortamın oluşması, kıskançlık olarak bir sonuca ulaşılmıştır.

Zembat'ın (2012) çalışmasında ise öğretmen arkadaşları ile yaşanan sorunların en başından ortak sınıf kullanımı ve rekabetçi ortamın olması ve sonucunda meslektaşlar arasında bilgi alış verişinin önüne geçtiği, öğretmenler arasından guruplaşmaların olmasının sonucuna meslektaşlar arasından sorunların yaşandığı sonucuna ulaşılmıştır. Yılmaz ve Tepebaş (2011)'in yapmış oldukları araştırmada katılımcılardan öğretmenlik mesleğine yeni başlayan öğretmenlerin, kendilerine göre meslekte daha tecrübeli ve yaşçada büyük olan öğretmenlik mesleğine yeterli ilgi göstermeyen meslektaşları tarafından kendilerinin idealist yaklaşımlarıyla alay edilmesinden ve okul yöneticilerinde meslekleriyle ilgili olarak gerekli desteği ve rehberliği göstermelerinde şikayetçi olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuçlar yapılan araştırmanın sonuçları ile benzerlik göstermektedir.

Öğretmenlere yöneltilen üçüncü soru, öğretmenlerin görevlerini yerine getirme sürecinde velilerden kaynaklı yaşadıkları sorunlar nelerdir? idi. Öğretmenlerim 11'i velinin kendi görev ve sorumluluklarının bilincinde olmaması veya sorumlulukları yerine getirmemesini, 10'u her yaşanan olayda kendi öğrencisini direk olarak haklı görmesini, 8'i velinin öğretmene karşı önyargılı ve olumsuz bakış açısının problemlere neden olduğu, , 6'sı öğretmene karşı nezaketsiz ve tehditkâr davranmasını, 4'ü öğretmenin ders anlatım, yöntem ve tekniklerine müdahale etmesini, 3'ü öğrencinin akademik başarısızlığının nedenini olarak

öğretmeni görmesini, 2'si velinin öğretmene bakıcı rolü yüklemesini veliden kaynaklı sorunlarının kaynağı olduğunu belirtmişlerdir.

Yılmaz ve Tepebaş'ın (2011) araştırmasında öğretmenlerin veliler ile yaşadığı sorunlarının sorunların en başından öğrenci velilerinin eğitim seviyelerinin düşük olması nedeniyle öğrencilerinin derslerine gerekli ilgiyi göstermedikleri, yapılan toplantılar katılım sağlamadıkları, evlatlarının eğitimlerine nasıl bir katkıda bulunacakları konusunda yeterli donanıma sahip olmamaları, öğretmenlerle iletişim kurma noktasında sorunlar yaşamaları ve bazende öğretmene karşı kaba davranışlarda bulunmaları, öğrenciyle ilgili sorunlarda ise hiç sorgulamadan ve araştırmadan öğretmeni suçlamaları veli ile yaşanan sorun olarak görmüşlerdir. Taşdan, Tösten, Bulut ve Karakaya'nın (2013) araştırmasında veliden kaynaklı en büyük üç problemi şöyle ifade edilmiştir; velinin eğitim seviyelerinin yetersiz olması, velinin sosya ekonomik durumun düşük olması ve öğrencilerin velilerinden gerekli desteği ve ilgiyi görmemesi olarak ortaya koynulmuştur. Adıgüzel, (2009) velilere öğrencilere destek olma konusunda görev ve sorumluluğun verilmesi halinde velilerin çeşitli şikâyetlerde bulduklarını belirtmiştir.

Öğretmenlere yöneltilen dördüncü soru, öğretmenlerin görevlerini yerine getirme sürecinde öğrenciden kaynaklı yaşadığınız sorunlar nelerdir? Öğretmenlerin 16'sı öğrencilerin derslere hazırlıksız gelmesinin ve derse karşı ilgisiz tutum sergilenmesini, 16'sı öğrencilerin saygısız ve şımarık davranışlarda bulunmalarını, 3'ü öğrencilerin birbirlerine şiddet uygulamalarını ve diğer 2'si ise bazı öğrencilerin zihinsel ve psikolojik sorunlarından dolayı sorunlar yaşadıklarını dile getirmişlerdir.

Batdal Karaduman ve Elgün Ceviz (2018) tarafından yapılan araştırmada, öğrenciden kaynaklı sorunları şu şekilde ifade edilmiştir; disiplinsizlik, seviye farklılığı, öğrenci benlik algısı, alınganlık gösterme, okul ortamına adapte olma sorunu yaşamaları ve kendilerine verilen sorumluluktan kaçınma. Çelik Şahin'in (2014) araştırmasında öğretmenlerin çoğunun öğrenciden kaynaklı yaşadığı ortak sorunları, ders donanımı eksikliği ve öğrenci başıbozukluğu olarak belirlenmişlerdir. Tösten, Han ve Ergül'ün (2016) yapmış oldukları alanyazısında, öğrenciden kaynaklı yaşanan sorunları, öğrencilerin izlemiş oldukları televizyon programlarındaki olumsuz insan karakterleri kendilerine özdeşleştirmeleri, arkadaşlarına karşı kaba kuvvet uygulamaları ve eğitim öğretim saatleri dışında öğrenciler tarafından tehditlere maruz kalmaları olarak sıralamışlardır. Güneş ve Kara'ya (2016) göre, öğrencilerle ilgili sorunlardan birini akademik başarı ve kitap okuma oranının az oluşu olarak ifade etmişlerdir. Benzer yönde yapılan araştırmalarda Charles(1999) öğretmenlerin üzerinde görüş birliğine vardığı beşane olumsuz öğrenci davranışından söz etmektedir: agrasif davranışlılar, ahlaka aykırı davranışlılar, otoriteye meydan okuyanlar, dersi bölenler, amaçsızca etrafta dolaşanlar .

Öğretmenlere yöneltilen beşinci soruda ise öğretmenlerin görevlerini yerine getirme sürecinde çevreden kaynaklı olarak yaşadığınız sorunların nelerdir? Öğretmenlerinin 12'si okulun fiziki durumunun yetersiz olmasını, 11'i ise okulun bulunduğu çevrenin sosya ekonomik düzeyinin düşük olmasını, 4'ü ders araç gereçlerinin yetersiz oluşundan dolayı sorunlar yaşadıklarını dile getirmişleridir.

Han ve Dağlı'nın (2017) çalışmasında öğretmenlerin eğitim sürecinde çevresel koşullardan dolayı yaşadıkları sorunlar, Dersliklerin alanların alanlarının küçük olması, sınıf sayısının yetersizliği / sınıf mevcudunun kalabalık oluşu, ders araç-gereçlerinin yetersizliği, personel sayısının az olması, temizlik ve hijyenin tamam yapılamaması, okul güvenliği yetersiz olması, okulun ısınma probleminin ve internetin yetersizliği gibi sorunların olduğu belirtilmiştir. Aydın (2000), okullardaki sınıflık sayısı, laboratuvar, salon, kitaplık, oyun alanı, gibi mekanlar, okulların iç ve dış mimarileri, sınıf donanımları ve fiziki koşullar açısından okulların en büyük eksiklikleri olarak belirtilmiştir. Taşdan vd. (2013) yapmış oldukları alanyazısında laboratuvarların yetersiz olması büyük bir probem olarak tespit edilmiştir. Adıgüzel, (2009) sınıflarındaki öğrenci sayısının sınıfın kapasitesinin üzerinde olmasının öğretme-öğrenme sürecinin verimsiz geçmesine ve sınıf ortamında birçok sorunun yaşanmasına neden olduğunu ifade etmektedir.

Daha önce yapılan benzer araştırma sonuçları ile yapılan araştırmanın sonuçları büyük oranda benzerlik göstermektedir. Bu da geçen zamanda mevcut sorunlarda bir değişimin yani bir iyileşmenin olmadığını göstermektedir.

9.1. ÖNERİLER

1-Okul yöneticilerinin yönetime ilişkin yeterliklerini geliştirici çalışmaların yapılması gerekmektedir.

2-Okul ortamında olumlu bir atmosferin yakalanması için öğretmenlerle birlikte işbirliğini artırıcı sosyal etkinlikler düzenlenebilir.

3-Velilerle, okul yönetiminin ve öğretmenlerin sürekli iletişim halinde olmalarını sağlayacak ortam oluşturulmalıdır.

4-Öğrencilerin moral ve motivasyonlarını artırıcı çalışmalar yapılmalıdır.

5-Okul yönetimi, öğretmenler ve okul aile birlikleri ile okul çevre ilişkilerini geliştirici çalışmalar yapılmalıdır.

KAYNAKÇA

- Adıgüzel, A. (2009). Yenilenen ilköğretim programının uygulanması sürecinde karşılaşılan sorunlar. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17, 77- 94.
- Akyüz, Y. (1978). *Türkiye'de öğretmenlerin toplumsal değişimdeki etkileri (1848-1940)*. Ankara: Doğan Basımevi.
- Akyüz, Y.(2009). *Türk eğitim tarihi*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları
- Artan, İ. (1986). *Örgütsel stres kaynakları ve yöneticiler üzerinde bir inceleme*. İstanbul: Özgün Matbaacılık
- Aydın, A. (2000). Zorunlu temel eğitim uygulaması ve çözüm bekleyen sorunlar. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. (8), 98 – 103
- Bakanlığı, M. E. (2013). Milli eğitim bakanlığı ortaöğretim kurumları yönetmeliği. *Resmi Gazete*, 28758(07.09), 2013.
- Bilen, M. (1996). Plandan öğretim. Ankara: Aydan Web. Tesisleri.
- Binbaşıoğlu, C. (2005). *Türk eğitim düşüncesi tarihi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Bünyamin, H. A. N., ve Dağlı, A. (2017). Okul müdürlerinin görüşlerine göre Diyarbakır ili eğitim sorunları ve çözüm önerileri. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, (32), 892-904.
- Celep, C. (2000). *Eğitimde alanlar adanma ve öğretmenler*. Ankara: Anı Yayıncılık
- Çelik-Şahin, Ç. (2014). Bilim ve sanat merkezi öğrencilerinin bu kurumlara ilişkin görüşlerinin incelenmesi/fen ve sanat merkezi öğrencilerinin bu kuruluşlar hakkında görüşlerini araştırmak. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi* , 11 (1), 101.
- Charles, C. M. (1999). William Glasser's Noncoercive Discipline. *Building Classroom Discipline*. Boston, MA: Addison Wesley Longman.
- Cemaloğlu, N. ve Şahin, D. E. (2007). Öğretmenlerin mesleki tükenmişlik düzeylerinin farklı değişkenlere göre incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 15(2), 463-484.
- Demir, M. K., ve Ercan, A. R. I. (2013). Öğretmen sorunları-Çanakkale ili örneği. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32 (1), 107-126
- Demirel, Ö. (1999). *Plandan değerlendirmeye öğretme sanatı*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Doğan, F. (2008). *Sınıf öğretmenlerinin stres kaynakları ve baş etme yolları*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Ercan, L. (2003). Motivasyon. L. Küçükahmet, (Ed.), *Sınıf yönetiminde yeni yaklaşımlar* (3.baskı) içinde (103-118). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Erden, M. (2014). *Eğitim bilimlerine giriş*. Ankara: Arkadaş Yayıncılık.
- Ertürk, S. (1982). *Eğitimde program geliştirme*. Ankara: Meteksan Matbaa.
- Güçlüol, K. (1985). *Eğitim yönetiminde karar ve örnek olaylar*. Ankara: Kadioğlu Matbaası.

- Günay, Z. (2006). *2005–2006 Öğretim yılında uygulamaya başlanan ilköğretim programlarına yönelik öğretmen görüşlerinin çeşitli değişkenler açısından karşılaştırmalı olarak incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Güneş, D. Z. ve Kara, S. B. K. (2016). İlkokulların sorunlarının öğretmenler kurulu toplantılarına dayalı olarak incelenmesi. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5 (1), 142-153.
- Gündüz, Y., Can, E. (2011). Öğretmenlerin eğitim sistemi ve uygulamalarına ilişkin güncel sorunları algılama düzeylerinin incelenmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 9(4), 745-774
- Habacı, I., Karataş, E., ADIGÜZELLİ, F., Ürker, A., ve ATICI, R. (2013). Öğretmenlerin güncel sorunları. *Electronic Turkish Studies*, 8(6), 263-277
- Hoşgörür, V., Taştan, N. (2016). Eğitimin toplumsal temelleri. Ö. Demirel ve Z. Kaya, (Ed.), *Eğitim bilimine giriş* (131-155). Ankara: Pegem A. Yayıncılık
- Hoşgörür, V., Taştan, N. (2016). Eğitimin işlevleri. Ö. Demirel ve Z. Kaya, (Ed.), *Eğitim bilimine giriş* (283-301). Ankara: Pegem A. Yayıncılık
- Karadavut, Y. (2005). *İlköğretim okulu öğretmenlerinin örgütsel stres kaynakları, stres belirtileri ve stresle başa çıkma yolları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Karaduman, G. B., & Ceviz, A. E. (2018). Bilim ve sanat merkezi öğretmenlerinin eğitim sürecinde ve öğrenci yönlendirilmesinde yaşadıkları sorunlar. *Journal of Continuous Vocational Education and Training*, 1(1), 1-17.
- Kanunu, M. E. T. (1973). Resmi gazete. *Yayın Tarihi*, 24, 1973.
- Kavcar, C. (2019). Tarihe karışan bir öğretmen yetiştirme modeli : yüksek öğretmen okulu . *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi (JFES)* , 15 (1) , 197- 214.
- Kuzey, M. (2002). *Sınıf öğretmenlerinin bazı sorunları ve bazı çözüm önerileri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Merriam, S. B. (2013). *Nitel araştırma: desen ve uygulama için bir rehber (3. bas.)*. Çev. S. Turan) Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Rençber, I. (2008). *Yeni ilköğretim programının uygulanmasında karşılaşılan sorunlara ilişkin müfettiş, yönetici ve öğretmen görüşleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Sadık, F., Yıldırım, B., Tunç, B., Okutan, M., Tok, T. N., Taş, S. ve Bülbül, T. (2008). Sınıf yönetimi teori ve pratik uygulamalar. *Editör: Yiğit, B.). Kriter Yayınevi (1. Baskı): İstanbul*.
- Özden, Y. (1999). *Eğitimde dönüşüm eğitimde yeni değerler*. Ankara: Pegem A Yayınları.
- Taşdan, M., Tösten, R., Bulut, K., & Karakaya, V. (2013). İlköğretim okullarında yönetim ve yönetici sorunları (Kars İli Örneği). *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri ve Uygulama Dergisi (EBULİNE)*, (12) 24, 95-113
- Taymaz, H. (1978). *Hizmetiçi eğitim ders notları*. Ankara Üniversitesi.
- Taymaz, H. (2003). *Okul yönetimi*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Tezcan, M. (2016). *Eğitim sosyolojisi*. Ankara: Anı.
- Tösten, R., Han, B. ve Ergül, H. F. (2016). Diyarbakır'daki kamu okullarının yönetim sorunları. *EKEV Akademi Dergisi*. (65) 433-450.
- Travers, M. (2001). *Qualitative research through case studies*. Sage.
- Uygun, S. (2012). Basında öğretmen sorunları. *Milli Eğitim Üç Aylık Bilimler Dergisi*, 42(194), 72-89. Eğitim ve Sosyal

- Yıldırım, A. ve Şimşek H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara. Seçkin Yayıncılık
- Yılmaz, K. ve Tepebaş, F. (2011). İlköğretim düzeyinde sosyal bilgiler eğitiminde karşılaşılan sorunlar: mesleğine yeni başlayan sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2 (1) , 157-177.
- Zayımoğlu Öztürk, F. , Kaya, N. ve Durmaz, E. (2016). Okul öncesi öğretmenlerinin görev sürecinde yaşadıkları eğitimsel sorunlar ve çözüm önerileri . *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 7 (03) , 68-94.
- Zembat, R. (2012). Okul öncesi öğretmenlerinin okul yöneticisi, meslektaşları ve aileler bağlamında algıladıkları çatışma durumlarının incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 37(163), 213-214.